

Què són i com es creen els espais lingüístics segurs?

Maite Puigdevall

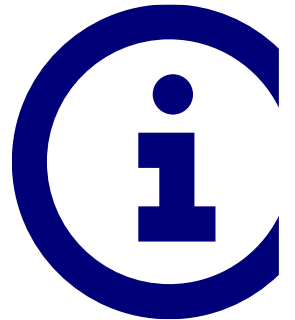
R&I

V Jornada de dinamització
lingüística
Palma
Dimarts
26 d'octubre de 2021

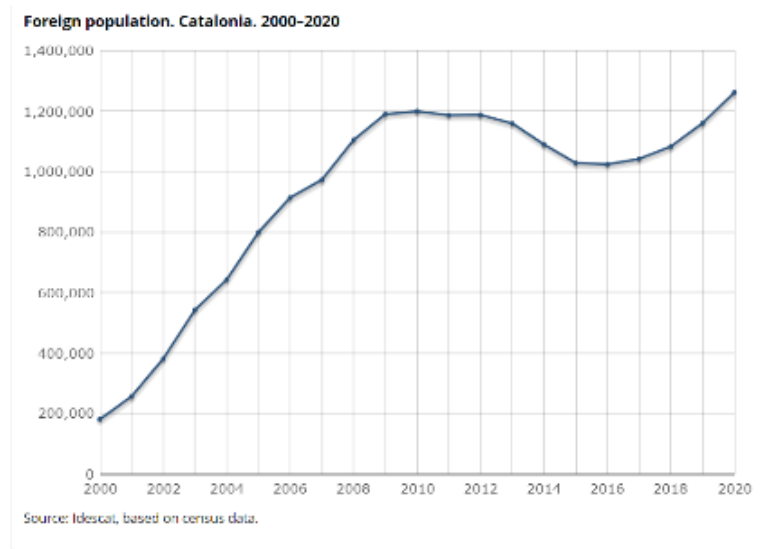
Índex

- 01** Context sociolingüístic
- 02** Dimensions de la muda lingüística
- 03** Espais d'encreument, segurs i espais pont
- 04** *El Voluntariat per la Llengua; les Colles de Diables; Espais d'eprenentatge*
- 05** Conclusions i reptes de futur

Context sociolingüístic i les normes lingüístiques hegemòniques

- Són molts els nous parlants de català que intenten fer un ús habitual de la llengua, però no troben ni **espais** ni **gent** amb qui parlar-la. Tant la norma de **convergència cap al castellà** com la **interposició del castellà** en les converses entre catalanoparlants habituals i nous parlants, especialment aquells que presenten trets racialitzats, dificulten aquest usos sostinguts de la llengua que són tan necessaris perquè es produeixin les **mudes lingüístiques**.

Població estrangera en xifres: 1.260.619

Població estrangera en %: 16,20%

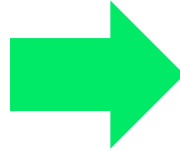
Població total: 7,6 milions d'habitants

Les dues dimensions de les mudes lingüístiques: temps i espai

1. **Dimensió temporal:** trajectòries, moments de canvi vital poden activar o potenciar canvis lingüístics: escola, institut, universitat, feina, parella, fills, nets, etc...
2. **Dimensió espacial:**
 - Els espais socials són espais físics (o virtuals) on la gent circula, es troba, interactua...
 - Els espais tenen una doble dimensió: la material i la simbòlica (relacional).
3. **Agència col·lectiva:** no pots fer una muda tot sol, ni amb un sol intercanvi exitós, sinó establint categories d'esdeveniments en què un mode concret de comunicació (llengua, dialecte, registre) participa en la producció de noves relacions socials.

Encreuaments possibles?

- Les **desigualtats socials** i les diferents formes de **segregació** (urbana, escolar, sanitària, d'oci, etc...) dificulten l'existència **d'espais d'interacció en llengua catalana** entre catalanoparlants habituals i nous parlants o aprenents de la llengua.

Espais d'encreuaments, espais segurs i “pedres de pas”

Espais creats per
a la pràctica
lingüística: VxL,
Quedem,
Xerrem Junts...

Espais on s’hi fan
activitats diverses:
cultura, esport,
oci, etc.. amb gran
nombre de
catalanoparlants
habituals

Neophon I i Neophon II: Voluntariat per la llengua i Diables de Barcelona

Foto: Lúcia Batassa

VOLUNTARIAT PER LA LLENGUA
www.vxl.cat

Carme / Catalunya

"Sento molt de respecte i admiració per la gent que vol aprendre i parlar el català. Per això, quan vaig conèixer el Voluntariat per la llengua, de seguida m'hi vaig apuntar. Mai hauria pensat que amb aquestes persones sorgissin uns lligams tan forts. Ara són part de la meua vida i, fins i tot, de la meua família."

La Calota

Borbála / Hongria

"Per a mi el Voluntariat per la llengua ha sigut un regal que mai podré agrair prou. Vaig conèixer la Carme i, amb ella, tota la seva família, moltes persones de Lloret, històries i anècdotes del poble, els costums i tradicions... I el més important, a través del programa he fet arrels a Lloret. La Carme es va convertir en la padrina de la meua filla, però és molt més que això... Formem part de la seva família."

CBDTC
Coordinadora de
Balls de Diables Tradicionals
de Catalunya

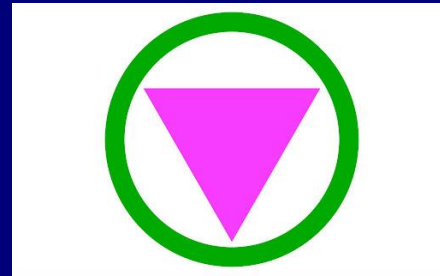
VOLUNTARIAT PER LA LLENGUA

www.vxl.cat

Espais segurs

“El concepte d'espai segur prové dels moviments feministes i dels drets LGBT dels anys 1970 i va ser usat originalment per referir-se als espais físics de trobada on gent amb interessos similars podia trobar-se i compartir les seves experiències en un entorn o ambient segur”.

Flensner and Von der Lippe (2019: 276)

Nancy Fraser (1990)
– Chris Waugh (2019)

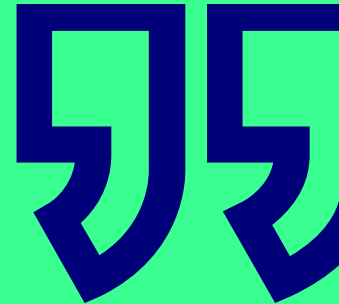
- Únic espai públic vs. múltiples contrapúblics
- Contrapúblics subalterns
- “Vocabularis de dissidència” / llenguatge per a estratègies de resistència

Contextos socials particulars on la pressió lingüística per parlar correctament es relaxa i els individus poden usar noves formes d'autopresentación que més tard podran aplicar en altres entorns més estables de la seva vida quotidiana.

On els parlants habituals poden transgredir la norma d'acomodació lingüística i la norma d'interposició del castellà i acostumar-se a parlar català amb els nous parlants.

(Puigdevall, Colombo and Pujolar 2019; Ribot 2019; Walsh & O'Rourke, 2020)

“Pedres de pas” o espais pont

"... l'**espai pont** com aquell que s'estableix entre una situació de subordinació i una altra en la qual s'ha produït o consolidat l'equitat. Per això a l'espai pont s'ha deixat el punt de partida i es produeix i experimenta una nova condició de canvi. No tots els espais pont porten a l'altra riba" (De la Valle, Teresa, 2005: 146)

"... **espais pont** de nova socialització on es generen discursos i pràctiques alternatives que donen poder a aquelles persones que no en tenien...."(Ibid).

Hi ha espais que actuen com a espais pont o “pedres de pas” que permeten l'accés a altres espais pels quals els nous parlants no haguessin transitat si no haguessin passat prèviament per ells.

Són espais que faciliten noves socialitzacions, nous usos de la llengua; espais dialògics on construir noves subjectivitats a partir de la vulnerabilitat.

Jamila: Saps? Aquesta setmana he practicat molt el català amb els mestres. Li he demanat a la Blanca perquè te aquesta etiqueta per mi, perquè em parla en castellà... M'ha dit que ningú li havia dit mai això. La reunió ha servit més mi que per la meva filla. La Blanca m'ha dit que d'acord, que a partir d'ara em parlarà sempre en català. Ara tinc força per saltar aquesta barrera. La mestra li va dir a l'Aiza que la seva mare era molt intel·ligent i que parlava molt bé el català. A la Blanca li va donar un xoc! Em va dir, digues-li a la teva parella lingüística que és fantàstica. Si construïu aquestes barreres no podem traspasar-les, li vaig dir jo. La Blanca no sabia que existia el VxL, li vaig explicar què era. Existeix perquè "vosaltres" no ens doneu la llengua (...). Em sento diferent, una dona que té drets quan parla català. He canviat, eh?

*Notes de la trobada n. 13.
Girona. 15 febrer de 2019*

"FEM UN BEURE?" UN ESPAI LLIURE I "SEGUR" ON PARLAR I PRACTICAR EL CATALÀ A REUS

Val a dir que quan la Mireia (dinamitzadora del VxL del **Centre de Normalització Lingüística de l'Àrea de Reus Miquel Ventura**) ens va proposar la col·laboració del Bar Restaurant 3 de 9 en el programa Voluntariat per la llengua (VxL) i concretament a la iniciativa "Fem un beure?", la nostra resposta no podia ser cap altra que la de posar el nostre establiment a la seva disposició. Així, cada dimecres s'apleguen al local persones de diferents països per tal de parlar català. Aquesta activitat ens posa al davant d'una realitat paradoxal: la dificultat que té la gent que arriba a Catalunya de poder practicar la llengua per tal de refermar els coneixements adquirits a classe. Hi ha una realitat que és que **canviem al castellà sense adonar-nos-en**, de manera, en podríem dir, inconscient. Per què ho fem? Hi ha moltes opinions que no deixen de ser autojustificacions a un comportament que podríem titllar d'anòmal. Per educació, per deferència, per facilitar la comunicació... O com he llegit i escoltat, s'ha aprofitat aquesta qüestió per tal de fer acusacions absurdes i malintencionades de supremacia. I el que fem, ni més ni menys, és un mecanisme de defensa vers anys i segles d'agressions continuades, en tots els àmbits, a tots aquells que "gosen" parlar en català. **Així abans de parlar en la nostra llengua de manera oberta, ens assegurem molt bé que no tindrà cap mena de conseqüència desagradable**, cosa que ens permetrà mantenir un bri d'aparença de normalitat quotidiana defugint **humiliacions** que ens afecten de diferent manera en el desenvolupament personal.

"Fem un beure?" podríem dir que, entre altres coses, **crea un espai "segur" i lliure on parlar i practicar el català**, un espai on la Khatuna, el Michael, la Crina poden parlar amb l'Enric, la Dolors, la Joana, sense condicionants i sense interferències conjunturals i **on jo he de fer l'esforç conscient de no canviar de llengua quan em fan repetir el que acabo de dir perquè no ho han entès prou bé**.

Salva Daroca, responsable del Bar Restaurant 3 de 9 de Reus, establiment col·laborador del VxL

Gina: (..) vaig fer els classes aquí però només la del: B1 (.) i m: clar aquest classes només eren tipu conversa (0.6) ehm: i llavors realment ha sigut a través dels diables i: em: els els amics d'aquí que: (.) vaig vaig (escuti) ehe escoltant i parlant català

Esther: i quina llengua parles amb els diables?

Gina: eh català o eh (.) hi han altres personis en la colla per- m eh hi ha un noi italià que: també està aprenent català molt poc a poc ehm llavors m'agrada ajudar al: al Flavio perquè jo es que ha sigut útil per la meva i: llavors de vegades li li faig (.) 'home doncs mira això: és diu això no es que' (.)

Característiques dels espais segurs i espais pont

- Espais accessibles o relativament oberts a la incorporació de nous participants (sigui quin que sigui el seu origen o condició);
- Presència dominant de catalanoparlants (nadius o nous parlants on el català és la llengua per defecte o predominant);
- Lingüísticament tolerants;
- Espais de prova, d'entrenament, de desenvolupament de noves subjectivitats com a parlant d'una nova llengua;
- Espai segur per sentir-se vulnerable;
- Espais legitimadors de capitalització simbòlica;
- On es poden contradir les normes lingüístiques hegemòniques;
- Vincle emocional (compartir adversitats, bons moments, experiències...);
- Que permeten accedir a altres espais i altra gent amb més autoritat i seguretat.

Creació d'espais segurs i espais de transformació: Equiling-cat

Equiling-cat: Els nous parlants com a agents de transformació sociolingüística a Catalunya

Objectius:

- Col·laborar amb nous parlants de català per comprendre i superar les desigualtats associades al multilingüisme o a diferències lingüístiques.
- Impulsar i generar **espais de trobada, aprenenetatge, interrelació, vincle i complicitat** entre catalanoparlants i nous parlants que vulguin usar la llengua, però que no troben espais per fer-ho.
- Fomentar una **consciència sociolingüística crítica** entre els membres de la comunitat epistèmica i participar en col·laboració en noves formes de ciutadania sociolingüística.
- Es busca una doble **transformació en relació als rols**:
 - a) conscienciar als **parlants tradicionals de català** que l'elecció de la llengua no ha de decidir-se seguint únicament marcs d'interpretació nacionalistes o simplement segons el que "se senti" puntualment més còmode; sinó que han de ser conscients de les implicacions a llarg termini de les seves eleccions per als nouvinguts / nous parlants;
 - a) conscienciar als **nous parlants** que tenen dret a exigir col·laboració i empatia per practicar i aprendre català i que la seva iniciativa per parlar-la és legítima. El que també és important és que els individus desenvolupin les seves noves ideologies i pràctiques lingüístiques amb l'acompanyament d'una comunitat en la qual el nou paradigma és reconegut com a legítim.

Metodologia: Investigació acció participativa

En aquest nou projecte donem un nou pas i ens constituïm en aliats dels nous parlants, **dissenyant conjuntament accions i iniciatives** per superar les barreres socials amb component lingüístic, i involucrant-los en la mesura del possible en l'anàlisi i el desenvolupament conceptual del problema.

- Identificar les millors **estratègies de transformació** amb sensibilitat envers els quals viuen la situació i les seves condicions;
- Desenvolupar tècniques i recursos pertinents per **promoure una consciència sociolingüística crítica** i unes societats més igualitàries;
- Els processos són dinàmics i estan en mans de tots els participants també els temps de recerca, acció i participació.

Recerca i eines

- Recollida d'experiències: entrevistes a impulsors i participants de grups de trobada i aprenentatge del català (MEM Mataró; OMNIUM Terres de l'Ebre; La Barata Barcelona, etc..) amb l'objectiu d'esbrinar les condicions en les quals s'han produït aquestes activitats i com s'han dut a terme;
- Creació d'una **guia** per a les seus d'OMNIUM amb indicacions i consells per impulsar projectes comunitaris d'espais d'aprenentatge;
- Compilació d'un **banc de material** accessible i fàcil d'utilitzar per a voluntaris i aprenents.
- **Observació participant** en els grups de trobada.

PELAR UNA TARONJA

PELAR UNA PATATA

PELAR UNA PERA

TALLAR UNA TARONJA

TALLAR UNA PATATA

TALLAR UNA PERA

REPTES:

- **Cal Identificar espais propicis i privilegiats per a les mudes: oci, cultura, esport, entorn escolar, associacions veïnals, cursos bàsics per aconseguir el certificat d'arrelament, etc...**
- **Identificar les barreres: segregació social, espacial, de gènere, edat, ètnia...**
- **Identificar les diferents entitats o agents que treballen amb objectius afins per estalviar recursos;**
- **Creació d'espais segurs i transformadors en aquells contextos on no es creen espontàniament.**

Bibliografía

- Del Valle, Teresa. 2001. "Asociacionismo y Redes de Mujeres ¿Espacios Puente para el Cambio". Anuario de Hojas de Warmi; 12:131-151.
- Flensner, Karin K.; Marie Von der Lippe. 2019. "Being safe from what and safer from whom? A critical discussion of the conceptual metaphor of 'safe space'". Intercultural Education, Vol 30, N. 3, 275-288.
- Fraser, Nancy. 1990. Rethinking the Public Space: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. Social Text. 25, 56-80.
- O'Rourke, Bernadette, and John Walsh. 2015. "New speakers of Irish: shifting boundaries across time and space". International Journal of the Sociology of Language. Special Issue: New Speakers of Minority Languages: The Challenging Opportunity; 231: 63-83.
- Puigdevall, Maite; Alba Colombo & Joan Pujolar. 2019. "Espacios de adopción del catalán, una aproximación etnográfica a las mudas lingüísticas en Cataluña", in Ramallo, Fernando, Estibaliz Amorrortu y Maite Puigdevall (Eds.). Neohablantes de lenguas minoritarias en el Estado español. Madrid: Iberoamericana Vervuert.
- Ribot, Aida (2020). Castells in the Construction of a Catalan Community: Body, Language, and Identity amidst Catalonia's National Debate. Unpublished PhD Thesis. University of California, Sant Diego.
- Waugh, Chris (2019). In Defence of Safe Spaces: Subaltern Counterpublics and Vulnerable Politics in the Neoliberal University. In M. Breeze et al. (Eds.) Time and Space in the Neoliberal University. Futures and Fractures in Higher Education. Palgrave Mcmillan.

Moltes Gràcies

mpuigdevallse@uoc.edu

<https://www.equiling.eu/ca/>

